

И на овогодишњем Фесту, тридесет шестом по реду, приказано је више филмова који имају више или мање додирних тачака с политичким темама, односно који садрже позиве на одређену врсту друштвеног ангажмана. Не узимајући у обзир она остварења која би веома условно могли повезати с овом проблематиком, одлучили смо се на приказ четири филма где је политичка (односно ратна) тематика у самој њиховој сржи.

ОВО ЈЕ СЛОБОДАН СВЕТ – У ударном програму „Хоризонти“, у петак 29. Фебруара у великој дворани Сава центра приказан је нови филм прекаљеног енглеског ветерана Кена Лоуча *Ово је слободан свет*. Након прошлогодишњег канског тријумфа с *Ветром који њише јечам*,

од њега се далеко више очекивало, иако је и овим својим остварењем остао доследан својој посвећености социјалним темама, с јаком левичарском поруком. Прича прати судбине две младе жене које, покушавајући да покрену своју сопствену агенцију за запошљавање, временом неосетно постају све оно против чега су се бориле. Ангажовани филмови често у себи носе ризик да отвореним исказивањем поруке затоме уметнички квалитет дела, то је њихов генерални проблем, чему је, нажалост, Лоуч у великој мери подлегао. Свима нама је добро позната сурова, немилосрдна логика великог, наднационалног капитала, који вероватно управо ових година, посебно на англосаксонском тржишту рада, достиже свој врхунац. Међутим, праву емпатију према бедним и несрећним радницима који у таласима пристижу у Британију, првенствено с простора источне Европе и Блиског истока, овде нећемо осетити, њихове тужне приче су само скициране, има их превише да бисмо се и с једном идентификовали, а чак ни главна јунакиња Енџи није одмакла даље од једнодимензионалног лика. Разуме се да је Лоуч желео да каже да није систем лош због тога што су људи попут ње присиљени на различите врсте нама овде тако блиских и разумљивих *сналажења*,

већ да они постају такви управо због лошег система. Протагонисткиња има свој алтер-его у виду своје цимерке и партнерке Роуз, који више служи тренутном умиривању савести и класичној резонерској рационализацији једне опрезне особе него што ће успешно извршити намеравану критику неолибералистичког начина организовања економије. Ово је утолико иритантније уколико знамо све постојеће аномалије дотичног система, које су веома бројне и нимало занемарљиве, а које погађају све шире слојеве светског становништва. Осим тога, по својој структури

Ово је слободан свет

више нагиње документарном, готово ТВ филму, уз сасвим минималне игране елементе, па бисмо мирне душе могли закључити да би ово не баш најсрећније Лоучово остварење програмски далеко више одговарало нпр. фестивалској концепцији „Слободне зоне“ него Фесту. Најзад, неуспешан је и немушти покушај катарзе на завршетку филма, с обзиром да ће Енџи, у покушају искупљења, завршити у Украјини врбујући тамошње раднике за послове у Великој Британији. Потпуна неосетљивост за судбину појединца, жеља да се пречицом стигне до богатства и бољег живота, очигледни двоструки стандарди када се ради о „нама“ и „њима“, неки су већ одавно уврежени стереотипи којих се ни главна

Пише: Дејан Петровић
среда, 12 март 2008 22:12

јунакиња неће до краја ослободити. За сваку је похвалу Лоучова вишедеценијска упорност у тематизовању, па и у отвореној агитацији за ствар у коју он верује – братство, једнакост, социјална правда, итд. – што данас у времену скоро потпуне моралне анемије није нимало безначајно, нити одвећ популарно; али управо га те чињенице обавезују да већ својим наредним филмом настави тамо где је стао с

Јечмом,

разумевајући његов последњи филм као слабију епизоду у једној врло плодној и успешној каријери.

АГИТБРИГАДА „УДРИ НЕПРИЈАТЕЉА“ – Најбољу потврду старе тезе да рецентно не мора обавезно да значи и савремено добили су гледаоци програма „Искрено из Русије“ у филму *Агитбригада „Удри непријатеља“* Виталија Мељникова, једном од најбизарнијих момената овогодишњег Феста. Ово дело нас пре подсећа на „златна времена“ Вељка Булајића и сличних снажном финансијском подршком од државе подржаваних соц-пројеката широм источног лагера, те на ударничке пројекте фамозних *филмских радника*

, него на филм који је снимљен крајем прве деценије двадесет првог века!

Агитбригада

би сасвим сигурно деловала анахроно и на првом Фесту, одржаном пре готово четрдесет година, али уколико за тренутак свесно занемаримо ове чињенице, можемо констатовати да су у њему млађи гледаоци открили њима потпуно непознате чари пропагандног филма совјетске ере, а да су старији своја сада већ давна сећања о њему могли да обнове. У питању није лош филм, далеко од тога, шаролика група веома живописних ликова при крају другог светског рата путује по непрегледним сибирским просторима и беспућима, одржавајући концерте, приказивајући ратне филмове и, генерално, агитујући за совјетску ствар, тамо

негде далеко

на фронту, живећи у уверењу да чине веома битну и корисну ствар. Ту можемо пронаћи аматерске сликаре, певачице, физички хендикепиране људе, девојке из провинције и локалне рибаре/дезертере, све под командом Никанора који је задужен да у овој својеврсној

групи

TNT

све функционише беспрекорно. Заиста може деловати и дирљиво-утопијска вера у скорашњу победу и каснију светлију будућност, која ће – тек што није – означити и коначни долазак тог комунизма. Пошто по свему делује као да је сниман педесетих или шездесетих година прошлог века, без икакве иронијске дистанце, али ни с вулгарно пропагандистичким приступом/позивом на мржњу, Мељниковљево остварење садржи и понеку симпатичну епизоду, попут

субверзивног

приказа једне фанатичне верске секте, чији ће сусрет с веселом

агитпроповском

бригадом протећи у доиста духовитом тону, као тензије приликом сусрета с и даље присутном

реакцијом

, оличеном пре свега у локалном, традиционално оријентисаном сељаштву.

Агитбригада „Удри непријатеља“

је солидан пример школски режираног филма, али осим онога што смо много пута – истина, у неким сасвим другим временима – већ видели, не доноси ништа ново. Осим што, можда, да не будемо превише строги према аутору и његовим позним годинама, представља једно специфично

оглашавање постојања

које за ту животну доб можда ни није сасвим занемарљиво.

РАТ ЧАРЛИЈА ВИЛСОНА – Ако сте живели у уверењу да појединац није у стању да самостално учини неке епохалне ствари, што рушење берлинског зида и окончање хладног рата *par excellence* јесу, онда ће вас филм *Рат Чарлија Вилсона*, реномираног аутора Мајка Николса – који је режирао неке од битних филмова епохе, попут *Дипломца*

Кваке 22

или

Ко се боји Вирџиније Вулф

– у томе у потпуности демантовати. Посматрано са чисто уметничке стране, у питању је рад далеко испод реномеа који Николс ужива, чак смо убеђени да нећемо много претерати ако устврдимо да се ради о једном серијском, готово конфекцијском остварењу. Међутим, иако је на моменте право мучење посматрати такве глумачке звезде као што су Том Хенкс и Џулија Робертс како крајњим снагама покушавају да извуку нешто више од онога што им је оскудни сценарио наменио, овај филм има свој недвосмислени значај и далекосежне импликације због онога

о чему

говори. Наиме, рађен по истинитој причи, инспирисаној истоименом књигом Џорџа Крила, он открива неке изузетно битне материјалне чињенице, до сада потпуно непознате и брижљиво чуване од очију шире јавности. Необичан и бизаран пакт три особе промениће исход рата у Авганистану и, последично, победнички завршити полувековну

битку титана

између супротстављених ривалских блокова. Чарли Вилсон је тексашки конгресмен, конвенционалан и стереотипан до граница неукуса, једнодимензионални хедониста не сасвим лишен смисла за хумор, Џоан Херинг је десничарка великог иметка и широког утицаја, повремена Вилсонова љубавница и, најзад, Гаст Авракотос, прототип аутсајдерског канцеларијског мољца, потомак је досељеника из Грчке и страсни заљубљеник у Америку, каквом је он доживљава. Удруженим снагама, ова несвакидашња тројка ће успети у ономе што није полазило за руком далеко бројнијим и моћнијим

играчима

током низа деценија. Једини начин да се помогне борцима у Авганистану, безнадежно заглибљеним у живом блату крвавог сукоба с надмоћном совјетском силом, јесте да им

се допреми модерно наоружање, пре свега оно за рушење хеликоптера. То је лакше рећи него учинити, јер актуелна и официјелна америчка политика сасвим цинично инсистира на продужетку њихових патњи, званичној администрацији на памет не пада да увећа више него скромна средства за наоружање „светих ратника“, која ће, ипак, напорима Вилсона и Херингове, с почетних пет милиона досегнути астрономску суму од читаве милијарде долара. Први корак је учињен, али је много тежи пред њима: како доставити наоружање а да оно

не буде

америчког порекла?! То ће их одвести у праву авантуру, наизглед апсолутно осуђену на неуспех, склапања савеза између жестоких непријатеља попут Израела, Пакистана и Египта, како би то ове земље учиниле уместо њих. Резултат је спектакуларно успешан, што ће Николс линеарном радњом и једноставним током приче ефикасно дочарати, али завршни тренуци филма рађају ново питање, оно које је вероватно инспирисано терористичким нападима од једанаестог септембра у Њујорку, и откривају корен настанка злогласног талибанског режима. Овенчан славом стварног победника у авганистанском рату, али не и адекватно заслуженом јавном пажњом, Вилсон ће покушати да поново издејствује одређена материјална средства – далеко скромнија од оних која су утрошена за ратне операције – како би се на рунираном подручју поново покренуо живот, изградиле школе, болнице, отворила радна места итд. Опмињуће звуче његове речи, изречене још давних осамдесетих година, да амерички проблем није победа у рату већ оно што ће се на датом попришту након њега догађати. У овом случају, који нипошто није усамљен, већ је пре парадигматски пример, резултат такве небриге и надобудне игноранције плаћен је најскупљом ценом, која ни до данас још није у довољној мери позната, тиме незаслужено стављајући у сенку напоре, па зашто не рећи и *заслуге*,

људи који су лично допринели слому комунизма.

Рат Чарлија Вилсона

, ако ништа друго, бар у та два погледа оправдава своје постојање. А какав је био тај систем који је себи могао да дозволи да буде срушен од једног оваквог

лика

, највише говори о самом том – систему.

РУСКИ ТРОУГАО – Ако је већ ноторна и добро позната чињеница да Американци имају свој вијетнамски, а у све већој мери и ирачки синдром – што је више него учестало експлоатисано и у подручју седме уметности – новост представља ваљани филмски одговор на врло сличну скорашњу руску трауму у Чеченији. Изненађујуће добро остварење *Руски троугао*, приказано у такмичарском програму Феста „Европа ван Европе“, које варира једну специфичну (пост)ратну тематику, долази нам од грузијског редитеља Алекоа Цабадзеа. Доследно следећи све обрасце трилера, кроз повезане судбине три јунака, доноси нам нешто сасвим другачије: ни вулгарно пропагандистичку, вербално агитаторску и примитивно наивну ратну епопеју, као ни, већ у великој мери потрошеног набоја, једну исто толико стереотипну и баналну анти-ратну причу.

Правилно се определивши за брутално реалну вивисекцију актуелног руског, прецизније московског *постратног* времена (што је тема за коју се, на свој

начин, још маестралније, на овом фестивалу, определио и Никита Михалков у свом филму *12*), Цабадзе успева да нам прикаже све његове, обично минимализоване или чак отворено прећуткиване страхоте. Коља Воронцов је свршени студент права који ће у свом приправничком стажу у локалној полицији морати да прође све тако типичне

малтретмане

од стране надређених колега, али ће исправно приметити, у случају убиства које се тамо истражује, неке детаље који ће га напослетку, у највећој мери потпуно самостално, одвести до разрешења једне крупне личне, животне и криминалне драме, која ће на снажан начин потцртати све оне

невидљиве

жртве које овај рат и даље односи. Нарочито су ефектна решења којима је аутор прибегао у умешно режираним, правилно дозираним и на правим местима убаченим „флешбековима“, заправо јединим моментима филма у којима су експлицитно приказане сцене ратних сукоба. У њима

a posteriori

сазнајемо генезу лудила професора Алешина и упечатљиво реалну атмосферу свеопштег очаја и незнања. Криминална прича доводи у везу људе чије се судбине иначе никада не би испреплеле, а истински

лајтмотив

овог одличног филма јесте готово филозофски дијалог Коље и његовог пријатеља о томе може ли се у тренуцима када се у непосредној близини догађају страшне ствари, то у прилично лагодној извесности удобног московског живота ефикасно игнорисати и покушати живети „нормално“, као да нас лично то све уопште не дотиче. Цабадзеов одговор је недвосмислено јасан: не може! Све последице једног крвавог рата једнако нас погађају и након његовог завршетка, што ће изузетне завршне сцене

Руског троугла,

с одласком

увек новог

„топовског меса“ ка (исправно) неименованом далеком хоризонту, убедљиво потврдити. Једнако исправном се чини и одлука да се ова порука искаже у једној строгој жанровској форми трилера, чија су сва (не)писана правила узорно испоштована, чиме се добија на сталној површинској динамици и узбудљивости приче, док се на дубоком, суштинском нивоу наговештава да сам рат није оно најстрашније што се човеку може догодити, тј. онима који га преживе.